

Moritoen-lezing in Kortrijk over *Leegstaande huizen*.ⁱ

Ward Ruyslinck, maart 1987

Ik zou vooraf iets willen zeggen over het ontstaan van deze verhalen. Ze zijn namelijk het resultaat van een merkwaardig cyclisch wordingsproces. Veelal ontstaan verhalen met grote tussenpozen, als een soort interludia tussen romans of werken van langere adem in. Er verlopen niet zelden jaren vooraleer je een aardig boeket bij elkaar hebt, dat je de uitgever met wat zilverpapier en een strik eromheen kunt aanbieden. Bijna al mijn vorige verhalenbundels (*De madonna met de buil*, *De oeroude vijver*, *De paardevleeseters*) zijn op die manier gegroeid. Maar de verhalen, gebundeld in *Leegstaande huizen*, zijn een uitzondering op die regel. Ze zijn zo goed als allemaal gerijpt en geschreven in de loop van één enkele zomer, de zomer van 1982, en wat nog veel merkwaardiger is : ze werden stuk voor stuk geconcipieerd in mijn auto, tijdens het dagelijkse forensenritje van en naar Antwerpen, want ik was toen nog een uiltje van Minerva dat overdag tussen de archieven en oude handschriften van het Malderus Museum nestelde.ⁱⁱ

Ik zei ‘geconcipieerd’ maar dat is een veel te nuchter woord voor de creatieve storm die maandenlang in mijn verbeelding woedde. Ik werd gezegend met de ene inval na de andere, en heel dikwijls ritselde eerst een titel door mijn hoofd als een vonk die uit mijn onderbewustzijn naar mijn bewustzijn oversloeg, waarna meteen het complete verhaal in al zijn mogelijkheden zichtbaar werd en zichzelf construeerde. Ik hoefde die verhalen bij mijn thuiskomst maar op te schrijven; ze waren klaargekneed maar nog niet gebakken. Het gebeurde trouwens meer dan eens dat er onder het schrijven van één van die verhalen tussen de regels door een idee voor alweer een ander verhaal opdook. Dat was een kwelling, omdat ik bang was het niet bij te houden, maar tegelijk was het een heerlijke sensatie, een roes waaruit ik in het vroege najaar, toen de inspiratie opdroogde, met tegenzin ontwaakte.

De cyclische samenhang, de geestelijke correlatie van al deze verhalen verklaart dan misschien ook, hoezeer de onderwerpen onderling ook van elkaar verschillen, het overheersende levensgevoel dat in de ganse bundel tot uiting komt en dat bepaald wordt door twee dominanten : de ironie en de absurditeit. Die twee elementen hebben in feite eenzelfde functie in het verhaal: ze vergroten het beeld van de maatschappelijke werkelijkheid door het dichterbij te halen, zo dichtbij zelfs dat het angstwekkend of belachelijk wordt. Je krijgt dan ongeveer hetzelfde effect als bij een camera die inzoomt op de griezelige tentakels van een insect of op de komische flaporen van prins Charles. Dit is, zou je kunnen zeggen, het omgekeerde van een kritische distantiëring: het is een kritische uitvergroting van de grotmensenmalle-molen die onze samenleving is. Als je in het onderbewustzijn gaat graven van de schrijver, die zulke procedés toepast, dan stuit je ongetwijfeld op gevoelens als weerzin, boosaardigheid, onlust, maar ook op angst voor het onpeilbare en ongrijpbare in het gedrag van de medemens, voor ontwikkelingen die niet overeenstemmen met je eigen zedelijke en sociale normen. Die angst wordt in *Leegstaande huizen* indirect geprojecteerd in een absurde vertekening van het menselijk bestaan, die ten slotte niets anders is dan het resultaat van een conflict tussen de uiterlijke en innerlijke werkelijkheid.

Dat conflict is ook in mijn meeste andere werken, ook in vele romans, zichtbaar, maar dan op een veel directere manier, bijvoorbeeld in *De verliefde akela* en in *De boze droom het medeleven*, waar het een tragisch karakter heeft. Zelfs in een schijnbaar realistisch, erotisch verhaal als ‘Hoera, het schip zinkt’ wordt dit conflict per absurdum duidelijk opgeroepen in de spanning tussen spel en werkelijkheid, tussen de begeerte en de vernedering van de onvervulbaarheid ervan.

Zo zie ik dat, maar ik kan me vergissen, want de schrijver is een onbetrouwbare duider van zijn eigen werk, tenminste als men Carl Gustav Jung mag geloven die in zijn boeiend opstel ‘Psychologie en literatuur’ hierover het volgende schrijft:

De schrijver is in de diepste zin van het woord instrument en bijgevolg ondergeschikt aan zijn werk, en daarom mogen we van hem ook nooit een interpretatie van zijn eigen werk verwachten. Met de vormgeving heeft hij zijn hoogste invulling geleverd. De interpretatie moet hij aan anderen en aan de toekomst overlaten.

Misschien heb ik me dus al te ver gewaagd met mijn interpretatie van *Leegstaande huizen*. Ik stel voor dat u – want u bent in de context van Jung ‘de anderen’ – mij uw interpretatie aanreikt en dat we samen peilen naar een zingeving van de bizarre werkelijkheid die ik in deze verhalen heb opgeroepen.

ⁱ In 1968 werd in Brugge een volkshogeschool opgericht. De vzw werd ‘Moritoen’ gedoopt, naar de Brugse dichter uit de 14e eeuw die bekend werd door het boek *Liederen en gedichten* uit het Gruuthuse-handschrift van Heeroma. De vzw wilde een veelzijdig cultureel, ondernemend en sociaalgericht actieve vereniging zijn voor een breed publiek en vele bijeenkomsten en activiteiten van uiteenlopende aard organiseren. Het ruime cursusaanbod voor jongeren en volwassenen omvatte ook literatuur.

In de allereerste reeks ‘Literaire verkenningen voor volwassenen’ had Ruyslinck in april 1968 gesproken over *Het reservaat* in het T.J. Rijkenheem te St. Michiels. In de serie ‘Literaire werkgemeenschap voor jongeren’ sprak Ruyslinck op 2 maart 1971 over *De ontaarde slapers*, op 25 oktober 1984 over *De boze droom het medeleven* en op 18 maart 1987 over *Leegstaande huizen*.

Helaas moest de vzw eind 2013 zichzelf opheffen door het uitblijven van subsidie van de Vlaamse overheid.

ⁱⁱ In *De uilen van Minerva* heeft Ruyslinck voor het Museum Plantin-Moretus de naam Malderus Museum bedacht. In het Museum Plantin-Moretus was Ruyslinck in aanraking gekomen met de geleerde kerkvorst Malderus:

Johannes Malderus (1563 - 1633) was filosoof, theoloog en pedagoog. In 1611 werd hij gewijd tot de vijfde bisschop van het bisdom Antwerpen. Malderus was een geleerd man die de strijd aanbod tegen de reformatie: tegen kettters en hernieuwde evangelisatie. Hij zag onderricht als middel bij uitstek om zijn doel te bereiken en schreef veel traktaten, die gedrukt werden bij Plantin waarvan meer dan twaalf titels in het Museum Plantin-Moretus worden bewaard, zoals *Catholijck onderwijs tot versterkinghe vanden crancken in 't ghelooove*, Antwerpen, Plantin, 1613; *Tractatus de Sigillo Confessionis Sacramentalis*, Antwerpen, ex officina Plantiniana, 1626; *In Canticvm Canticorvm Salomonis Commentarijs*, Antverpiae, Plantin, 1628.